

DANSK STATUSLÆRES SKABER

Riis havde to Læremestre, en dansk og en tysk. Den danske, der gav ham Ansporingen og holdt ham til Ilden, var Stabsintendant Sabroe, den første Lærer i Regnskabsvæsen ved Købmandsskolens Handelshøjskoleafdeling, Fostret til Den handelsvidenskabelige Lærestanstalt. Den tyske, der gav ham det trykte Lærestof, var Rehm, som var Professor i Retsvidenskab i Strassburg, da han i 1914 udsendte sine »Bilanzen« (2. Udg.).

Sabroe, der ved sit inciterende og ildfulde Foredrag formaaede at tænde en sand Problemand i sine Tilhørere, og som paa Tomandshaand havde den sjældne Evne ikke blot med Taalmodighed at kunne lytte til en anden Mening, men tillige at hjælpe dens Forfægter til en god Argumentation, kom til at øve en stærkt ansporende Indflydelse paa alle dem, der af Granskertrang søgte ham som Lærer eller faglig Vejleder. Og Riis var en af dem, der søgte hans Vejledning. I Forordet til 1. Udgave af Statuslæren erkender Riis da ogsaa sin Taknemmelighedsgæld til Sabroe, der ved sin »ualmindelig stærke Interesse for alt Regnskabsvæsen, hans dybe Trang til at komme til Bunds i vanskelige Spørgsmaal og hans direkte Ansporing har været stærkt medvirkende til, at min egen Interesse for et mere intensivt Studium af Bogføring og de dertil knyttede Forhold vakt og blev min egentlige Livsgerning«.

Naar vi særlig har udpeget Rehm til at være Riis' Læremester, er det, fordi Rehm's: Die Bilanzen der Aktiengesellschaften, var det første Systemværk Riis ifølge egne Opgivelser gennemarbejdede fra Ende til anden. Det var navnlig Rehms distinkte Definition, der tiltalte Riis, som satte simpel Klarhed over »lærd« Taagethed, Enkelhed i Ræsonnementet over dialektisk Spidsfindighed. Selv om altsaa Rehm blev hans Vademecum under det teoretiske Studium af Regnskabsvæsen, tyede han dog ogsaa samtidig til nogle supplerende Kilder, bl. a. til Schär, Leitner, Gerstner, Dicksee og Montgomery. Nicklisch forekom ham for filosofisk og om-

DANSK STATUSLÆRES SKABER

Riis havde to Læremestre, en dansk og en tysk. Den danske, der gav ham Ansporingen og holdt ham til Ilden, var Stabsintendant Sabroe, den første Lærer i Regnskabsvæsen ved Købmandsskolens Handelshøjskoleafdeling, Fostret til Den handelsvidenskabelige Lærestanstalt. Den tyske, der gav ham det trykte Lærestof, var Rehm, som var Professor i Retsvidenskab i Strassburg, da han i 1914 udsendte sine »Bilanzen« (2. Udg.).

Sabroe, der ved sit inciterende og ildfulde Foredrag formaaede at tænde en sand Problemand i sine Tilhørere, og som paa Tomandshaand havde den sjældne Evne ikke blot med Taalmodighed at kunne lytte til en anden Mening, men tillige at hjælpe dens Forfægter til en god Argumentation, kom til at øve en stærkt ansporende Indflydelse paa alle dem, der af Granskertrang søgte ham som Lærer eller faglig Vejleder. Og Riis var en af dem, der søgte hans Vejledning. I Forordet til 1. Udgave af Statuslæren erkender Riis da ogsaa sin Taknemmelighedsgæld til Sabroe, der ved sin »ualmindelig stærke Interesse for alt Regnskabsvæsen, hans dybe Trang til at komme til Bunds i vanskelige Spørgsmaal og hans direkte Ansporing har været stærkt medvirkende til, at min egen Interesse for et mere intensivt Studium af Bogføring og de dertil knyttede Forhold vakttes og blev min egentlige Livsgerning«.

Naar vi særlig har udpeget Rehm til at være Riis' Læremester, er det, fordi Rehm's: Die Bilanzen der Aktiengesellschaften, var det første Systemværk Riis ifølge egne Opgivelser gennemarbejdede fra Ende til anden. Det var navnlig Rehms distinkte Definition, der tiltalte Riis, som satte simpel Klarhed over »lærd« Taagethed, Enkelhed i Ræsonnementet over dialektisk Spidsfindighed. Selv om altsaa Rehm blev hans Vademecum under det teoretiske Studium af Regnskabsvæsen, tyede han dog ogsaa samtidig til nogle supplerende Kilder, bl. a. til Schär, Leitner, Gerstner, Dicksee og Montgomery. Nicklisch forekom ham for filosofisk og om-

stændelig, og ejendommeligt nok opdagede han først Schmalenbach, da han begyndte at sysle med Kontolæren.

Drevet af Læretrang og brændende Interesse gav den 40-aarige Riis sig paa egen Haand i Lag med Studiet af Regnskabsvæsenets Teori. Han blev da heller ikke forskaaet for den Skæbne, der altfor ofte rammer Autodidakter. Deres Valg af Lærebøger er tilfældigt, om end ofte, som i Riis' Tilfælde ganske heldigt; men naar de er naaet til Vejs Ende, maa ikke saa faa af dem sande, at Rækkefølgen af de Kilder, som de slukkede deres Kundskabstørst i, burde have været en helt anden. Saaledes var det ogsaa med Riis, der mente, at han skulde være begyndt der, hvor han endte. Den engelsk-amerikanske Litteratur laa mere i Linie med hans egen empirisk-realistiske Opfattelse end den tyske, der i en ikke ringe Grad allerede var præget af konstruktiv-teoretiske Læremeninge, der udskiller sig i indbyrdes stridende Skoler. Det skyldes ikke den geografiske og langt mindre den kulturelle Afstand, at England og Amerika blev saa sent opdaget. Dette beror dels paa en Tilfældighed, idet Læreanstaltens første Haandbibliotek bestod af Bøger, der var overført fra Købmandsskolens Bogsamling, hvori den tyske Faglitteratur indtog en dominerende Stilling. Dels skyldes det, at vi har bygget vort Bogholderi op efter tysk Mønster. En medvirkende Aarsag var maaske den da gængse Tyrketro paa Tyskernes uovertrufne Grundighed og deres overlegne Systematik. Man kan heller ikke nægte, at denne Tro havde nogen Berettigelse, selv om man paa den anden Side var alt for tilbøjelig til at opfatte den lette, livssvarende, anglosaksiske Bevægelighed, modsat den tunge, mere doktrinære, men til Gengæld mere strikte tyske Logik, som Svaghed i Systematikken. Riis valgte altsaa Rehm. Der var ingen, der kunde raade ham fra eller til noget andet. Hans danske Læremester, Sabroe, havde ogsaa mest Kendskab til den tyske Regnskabslitteratur.

Det var »Die Bilanzen«'s anden Udgave¹⁾, som Riis gennempløjede. Og det maa ikke have været nogen let Opgave for en 40-aarig Begynder at tilegne sig Bogens mere end 500 tætrykte og rigeligt anoterede

¹⁾ Herman Rehm: Die Bilanzen der Aktiengesellschaften und Gesellschaften m.b.H., Kommanditgesellschaften auf Aktien, eingetragenen Genossenschaften, Versicherungsvereine auf Gegenseitigkeit, Hypotheken- und Notenbanken und Handelsgesellschaften überhaupt nach deutschem und österreichischem Handelssteuer-, Verwaltungs- und Strafrecht, 2., völlig umgearbeitete Auflage, Münch., Berl. & Lpz. 1914.

Sider. Og de talrige Henvisninger til Love og Kendelser skulde slaas efter og sammenlignes med det tilsvarende i Danmark. Og saa gjaldt det om at skille Klinten fra. Energi er et for svagt Ord, naar der er Tale om Riis, og Sans for det væsentlige var hans mest fremtrædende Egen- skab under faglige Drøftelser, og det er det mest markante Træk i hans litterære Produktion. Her maa ogsaa nævnes hans uimodstaaelige Evne til at drage Fagfæller ind i de Overvejelser, der optog ham. Han søgte derved ikke saa meget Udløsning for sin Meddelelsestrang som igennem Drøftelsen at faa prøvet sine Synspunkters Holdbarhed. Og han skyede ikke Møje for at sætte selv en Ikke-Fagmand ind i de Pro- blemer, han tumlede med, naar blot han var sikker paa, at paagældende alene ved sin Fornuft kunde yde et Bidrag til Afklaringen af Spørgs- maalet.

Da Riis efter Sabroes Død fik overdraget at tilrettelægge og udforme Studiet i Regnskabsvæsen, der tog Sigte paa Uddannelse af Praktikere, stod det ham klart, at han ikke raat kunde overføre Rehms stringente akademiske Metode, der hverken passede til det Menneskemateriale, han skulde arbejde med, eller til Uddannelsens Formaal. Han maatte derfor gaa sine egne Veje. Og det er beundringsværdigt at se, hvorledes Pio- neren, Autodidakten, ledet af sin stærke realistiske Sans skaber sig en Metode, der ikke blot udmærker sig ved sin Hensigtsmæssighed, men som samtidig hævder sig ved sin egen logiske Systematik. Dette røber en videnskabelig Intuition, som mangen en universitetstrænet Teoretiker har misundt Riis.

Aksen i Riis' Regnskabsteori var Statuslæren; omkring den drejede sig Regnskabsanalysen og Kontrolæren. Kort før sin Død fuldførte Riis 2. Revision af sin »Statuslære«. Denne Bog, som var Riis' første syste- matiske Arbejde, kommer til at staa som Milesten i dansk Regnskabs- litteratur. Om Kontrolæren gav Riis os et Systemværk i sine »Omkostnin- ger«, Regnskabsanalysen, som han havde gjort adskillige værdifulde For- arbejder til, naaede han desværre ikke at faa trykfærdig. Hans praktiske pædagogiske Arbejde paa dette Omraade begyndte allerede for over 15 Aar siden, da han i sine første Studiekredse lod foretage Undersøgel- ser over Dampskibsselskabers Regnskaber for 1918—21 og af de regn- skabsmæssige Forhold, der stod i Forbindelse med Landmandsbankens Rekonstruktion.

»Statuslære« er baade en Grupperings- og Vurderingslære. Efterhaan- den fik dog Statusopgørelsens sidstnævnte Formaal mere og mere Over-

vægt i Riis' Lære. Det klassiske Løsen lød: Det vigtigste ved Statusopførelsen er den rigtige Vurdering. Riis udtrykker det konkret saaledes:

»Ejendele (Aktiver) maa aldrig vurderes for højt, Forpligtelser (Passiver) aldrig for lavt«. Og han føjer til:

»En Fortjeneste maa aldrig tages, før den er sikkert konstateret, virkelig tilstede, et Tab altid, naar blot det er ventet eller sandsynligt«.

Disse to Citater er tilstrækkelige til at kendetegne Riis' Regnskabsetik. Tilsammen er de egnet til at danne Statusopførelsens kategoriske Imperativ. En Anvisning paa Virkeliggørelsen af disse Krav giver Riis paa en udførlig Maade i Statuslæren under Afsnittet »Vurdering«, hvor han i den sidste Udgave har inddsat et nyt Underafsnit: »Sammenfattende og supplerende Bemærkninger om Vurderingsprincipper i Almindelighed«. Riis' Status-Politik er ikke et Tegn paa hans overdrevne Forsigtighed eller et Udslag af hans til Tider noget pessimistiske Livssyn, men et fuldt dækkende Udtryk for hans Retsind. Aktivernes Minus og Passivernes Plus skulde tjene til at afværge den Uret, som de, hvem Regnskabet maatte angaa, kunde komme til at lide. Af Statistikken, der talmæssigt beskriver Samfundslivet, kræver man størst mulig Nøjagtighed; Status, der ikke blot skal beskrive, men som tillige skal vurdere Enkeltbedriftens Liv, maa grunde sig paa uhildet og nøgtern Kritik samt etisk Strenghed. Det var Normen for Riis' Statusopfattelse.

Riis var den første herhjemme til at bygge det teoretiske Regnskabsvæsens System op. Ved sine to grundlæggende Værker: STATUSLÆRE og OMKOSTNINGER var han med til at skabe dansk handelsvidenskabelig, eller om man vil, driftsøkonomisk Forskning en Position. Regnskabsvæsen er, hovedsagelig takket være Riis' teoretiske Indsats, blevet Nøglefag for alle de Discipliner, der har Erhvervenes Økonomi til Genstand.

Riis hørte til de lykkelige, der faldt paa Valpladsen. De Skuffelser, han, som alle andre, maatte igennem, knækkede ikke hans Vilje. Lige til det sidste udførte han det Arbejde, som var ham saa magtpaaliggende: at sprede sand Erkendelse.

L a n d o.